

Asia: VN/37863/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain, sairausvakuutuslain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esityksestä laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain, sairausvakuutuslain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta. Kunta- ja hyvinvointialueuetyöntajat KT kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Esitysluonnos liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan hallitus toteuttaa perusturvan uudistuksen siten, että se parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia huomioiden samalla sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset.

Hallituskauden aikana on tehty jo aikaisemmin useita muutoksia Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuksia koskevaan lainsäädäntöön. Lakimuutosten keskeisinä tavoitteina ovat olleet julkisen talouden tasapainottaminen ja sosiaaliturvajärjestelmän yksinkertaistaminen. Myös nyt lausunnoilla olevan esitysluonnoksen säädösmuutosten tavoitteena on selkeyttää ja yhtenäistää sosiaaliturvaa. Kunta- ja hyvinvointialueuetyöntajat KT haluaa nostaa esille huomiona, että Kansaneläkelaitoksen lainsäädäntöön tehtyjen eri muutosten yhdysvaikutuksia ja rajapinnassa tehtyjen tai tulevien uudistusten yhdysvaikutuksia ole esitysluonnoksessa käsitelty. Näin on käytännössä esitysluonnoksessa esitettyä haastavampaa arvioida mahdollisia vaikutuksia kotitalouksille, julkiselle taloudelle tai eri viranomaisille.

Kuntoutuslakiin ehdotetut muutokset

Nuoren kuntoutusrahaa koskeva säännös ehdotetaan kumottavaksi. Säännöksen piiriin kuuluva kohderyhmä ehdotetaan siirrettäväksi tarkennettuna Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen lakiperusteen alle. Henkilö saisi päätöksen ammatillisesta kuntoutuksesta ja kuntoutusrahan sen perusteella.

Nuoren kuntoutusrahan lakkauttaminen yksinkertaistaa etuusjärjestelmää, mutta todennäköisesti myös eri toimijoiden välistä työnjakoa ja palveluprosessia. Nykyjärjestelmässä nuoren kuntoutusraha on kytkeytynyt hyvinvointialueen velvollisuuteen laatia nuorelle henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma (KHOPS). Tämä suunnitelma on toiminut käytännössä moniammatillisen arvioinnin välineenä, jossa on yhdistetty nuoren terveydentilaa, toimintakykyä, koulutuspolkuja ja kuntoutuksen tarvetta koskeva tieto sekä sovittu konkreettisista askelista kohti opintoja tai työelämää. Prosessi on samalla luonut rakenteen yhteistyölle hyvinvointialueen, Kelan, oppilaitosten sekä muiden nuorten palveluiden välillä. Uudistuksella siis vähennettäisiin hallinnollista työtä, mutta samalla myös yhden keskeisen palveluprosessin koordinaatiomekanismin.

On mahdollista, että nuoren kuntoutukseen hakeutuminen perustuu jatkossa pääasiassa perusterveydenhuollossa tehtävään lääketieteelliseen arvioon ja yleislääkärin laatimaan B-lausuntoon. Arvioinnin painopiste olisi näin medisiinisempi ja vähemmän toimintakyvyn ja koulutusvalmiuksien tarkasteluun liittyvä. Heikentäisikö tämä erityisesti sellaisten nuorten asemaa, joiden haasteet liittyvät esimerkiksi mielenterveyden häiriöihin, neuropsykiatriisiin vaikeuksiin tai oppimisen ja toimintakyvyn ongelmiin? Näiden nuorten kohdalla koulutukseen ohjaava kuntoutusprosessi on KT:n näkemyksen mukaan tähän mennessä perustunut laaja-alaiseen arviointiin eikä pelkästään lääketieteelliseen diagnoosiin.

B-lausuntoihin perustuva hakuprosessi voi käytännössä siirtää lausuntojen laatimisen vahvemmin perusterveydenhuollossa tapahtuvaksi toiminnaksi. Yksittäisellä yleislääkärillä ei yleensä ole samaa kuntoutus- ja koulutusjärjestelmien tuntemusta kuin niissä moniammatillisissa rakenteissa, joissa nuoren kuntoutusrahan liittyvät suunnitelmat ovat tähän asti syntyneet.

Muutos lisää todennäköisesti Kelan roolia kuntoutukseen pääsyn portinvartijana. Kun hyvinvointialueen laatima suunnitelma ei enää ohjaa prosessia, Kelan tehtäväksi jää nykyistä suuremmassa määrin arvioida, täyttyvätkö ammatillisen kuntoutuksen edellytykset käytettävissä olevan lääketieteellisen selvityksen perusteella. Vaikka Kelalla on vahva etuus- ja kuntoutusjärjestelmän asiantuntemus, sillä ei ole samaa paikallista palveluohjaus- ja koulutusjärjestelmän tuntemukseen perustuvaa roolia kuin hyvinvointialueiden ja paikallisten palveluiden yhteistyössä syntyvällä arvioinnilla.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT näkee mahdollisuutena, että osa nuorista jää jatkossa helpommin kuntoutuksen ja koulutukseen ohjaavan palveluprosessin ulkopuolelle. Tämä koskisi erityisesti niitä nuoria, joiden työ- ja opiskelukyky on heikentynyt mutta jotka eivät täytä selkeitä lääketieteellisiä työkyvyttömyyden kriteerejä. Tämä kehitys voisi pidemmällä aikavälillä heikentää kohderyhmän mahdollisuuksia siirtyä ammatilliseen koulutukseen ja työmarkkinoille.

KT katsoo, että esityksen vaikutuksia nuorten palveluprosessiin, eri toimijoiden väliseen työnjakoon sekä koulutukseen hakeutumisen edellytyksiin tulisi arvioida lopullisessa hallituksen esityksessä esitysluonnoksessa esitettyä perusteellisemmin. Mikäli nuoren kuntoutusraha poistetaan, olisi tärkeää varmistaa, että moniammatillinen arviointi ja nuoren koulutus- ja kuntoutuspolkua tukeva palveluprosessi säilyvät jossakin muodossa. Muutoin on olemassa riski, että järjestelmän yksinkertaistaminen etuusnäkökulmasta johtaa palveluprosessin heikentymiseen niiden nuorten kohdalla, jotka tarvitsevat kaikkein eniten tukea siirtyäkseen koulutukseen ja työelämään. Todennäköisesti esitysluonnoksessa esitettyjen muutosten vaikutukset kohdistuisivat erittäin vähäiseen joukkoon nuoria. KT:n näkemyksenä on, että työmarkkinat tarvitsevat jatkossa myös näiden nuorten työpanosta.

Asiavirheen korjaamista koskevien säännösten muuttaminen sekä sairausvakuutuslakiin ehdotetut uudet säännökset

Esitysluonnoksessa esitetään muutettavaksi asiavirheen korjaamista koskevaa sääntelyä. Jatkossa Kansaneläkelaitos soveltaisi asiavirheen korjaamiseen hallintolain 50 §:ää. Tämän myötä Kansaneläkelaitos voisi korjata asiavirheen asianosaisen vahingoksi ilman asianomaisen suostumusta, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole huomauttamista esitettyyn muutokseen.

Työttömyysetuuden sovittelua koskevan säännöksen muuttaminen

Työttömyysetuuden sovittelua koskevaa säännöstä ehdotettaisiin muutettavaksi siten, että siitä kävisi selkeämmin ilmi, miten sovittelu tapahtuu, ja missä määrin laskukaa-van perusteella käyttöön jäävä tulo edelleenkin kannustaa ottamaan vastaan osittaista työtä tai harjoittamaan sivutoimista yritystoimintaa.

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT pitää esitysluonnoksessa esitettyjä säädösmuutoksia kannatettavina. Pykälän otsikkoa ja rakennetta muutettaisiin selkeämmäksi ja ymmärrettäväksi, jolloin työttömän työnhakijan on turvallisempaa ottaa vastaan osa-aikatyötä tietäen samalla, millainen vaikutus työn vastaanottamisella on hänen työttö-myysturvaansa.

Tötterman Patrik
Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT